

ספר דברי יהזקאל

על התורה ומועדים

מקראות ואגדות וענינים שונים. יקרים מפז ומפנינים.
יראת ה' מלאים זיו ומפיקים. מתוקים מדבש ונופת צופים:
אמרות טהורות. לבאר כל חמורות. בפנים מסבירות. עינים מאירות.
בכתב יד קדשו חרות. על הגליונות המדרש, תנד"א, משניות, ש"ס, וש"ע,
ושאר ספרים ואיזה שו"ת הנמצאים למשמרת.

מכ"ק אבינו אדומו"ר הרב הגאון הקדוש צדיק יסוד עולם
המפורסם בכל קצוי ארץ בתורה בעבודה בקדושה ובטהרה, רשכבה"ג

מוהר"ר **יהזקאל שרגא הלברשטאם** זללה"ה

אב"ד בכמה ק"ק ומ"כ בק"ק **שינאווא** יצ"ו זי"ע ועכ"י

נוסח שער דפו"ר ירושלים תרס"א

עם

"ליקוטי דברי יהזקאל"

מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים,
מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו אלפי מראי מקומות וצינונים,
נפתחו ראשי תיבות וקיצורים, הקטעים חולקו לפסקאות קצרות,
נוספו סימני פיסוק וניקוד, ובתוספת אלפי כותרות משנה

זו"ל בעזה"ת ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
שנת תשע"ט לפ"ק

פרשת בראשית

הפסוק 'אשר צרף אלקים לעשות' (להלן ב ג א), כלומר, שהקדוש צרוך הוא צרף את האדם שימקן את עצמו, שהאדם נצטרף בלי שלימות, לתכלית זה שהוא בעצמו יתקן את עצמו בתכלית השלימות. מה שאין כן הבהמה תיכף כשנולדה היא בשלמותה האחרון, שלא תוסיף שלימות יותר מיום הולדה. עד כאן דבריו.

השלמות היא להיות כלי לקבל שפע

והנה ענין שלימות הזאת, העיקר הוא שיעשה כל אחד את עצמו לפי ערכו לכלי הראוי לקבלה, היינו על ידי שיקבל עליו עול מלכות שמים, שישמור את עצמו מכל און ואשמה ורשע ויקיים התורה, אז הקדוש צרוך הוא צחצחו יתצרך שמו יערה רוח ממרום לכל אחד כפי הכנתו. והו לעיני כל ישראל, ראשי תיבות 'כלי', צראשית צרף אלקים, כלומר כל תכלית צריאת העולם שצרף הקדוש צרוך הוא היה שהאדם יעשה את עצמו כלי ראוי לקבלה:

הערה בלשון המגיה

ויעש אלקים את חית הארץ. פירש רש"י, ויעש, תקנס בצציונס ובקומתן. עד כאן לשונו. כתב המגיה וזה לשונו, 'ובצציונס' פירוש לרצונס, שאם היו שואלין אותם אם רצונס להיות נצטרף כן היו מתרצים. ודיוקו, דהא כבר כתיב (פסוק ד) 'ויהי כן', אלא על כרתך שפירש 'ויעש' כמו 'ויעש את הרקיע' (פסוק ז). ובדשאים שנאמר 'ותנא' אחר 'ויהי כן', לומר שלא קימה הציוו, עד כאן דבריו. אין לשון המגיה כהוגן, כי אדרבא עשו רצון הצורא אף על

תחילת העבודה על אמת אף כשאיה בשלמות

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. הנה 'צראשית צרף אלקים' סופי תיבות 'אמת', אך דאותיות אמת לא נרמו צסופי תיבות כסדר. 'צרף אלקים את' סופי תיבות 'אמת' כסדר. לרמו שצריך האדם לעבוד על מדת אמת אף על פי שמתחילה אינו בשלימות, והיינו לא כסדר, יעזור לו ה' יתצרך אחר כך שיצוא למדת אמת כסדר, שיהיה האמת אללו בשלימות. משל לצנין, אם כי צריך לעשות הצנין כסדר, היינו שצריך לצנות תחילה היסוד, ואחר כך הכתלים, ואחר כך הגג, מכל מקום מכין צרכי הצנין ממה שימצא צידו לקנות ראשון, ואחר כך יצנה הצנין כסדר:

השבת היא ראשית העבודה אחרי התשובה

טעם למה נקרא פרשת בראשית שבת בראשית. ולמה לא נקרא כן פרשת נח או פרשת לך, שצת נח או שצת לך. אמר מורי חמי הגאון הקדוש אריה דצי עילאי אצד"ק וישניצא זלה"ה, דהענין כך הוא. דצימים הנוראים הקדושים כל אדם היה לו אז הרהור תשובה, וקבל אז על עצמו איזה הנהגה טובה כל איש לפי ערכו ומדריגתו, לכן נקרא שצת צראשית, שמוכירין להאדם שמה שעצר עצר, ומעמה מתחיל סדר חדש, וישתדל את עצמו שיהיה מעמה טוב:

עיקר הבריאה שישלים אדם עצמו

חיבור סיום התורה לתחילתה. לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלקים. דהנה מורי חמי הגאון הקדוש אריה דצי עילאי זלה"ה אמר פירוש

פי שהם לא נלטו, רק שמעו שנלטו (ס.) שאמר שר העולם על זה 'ישמח ה' האילנות, והראיה שאמרו רבותינו ז"ל (חולין במעשיו' (תהלים קד לא) (מכ"ק):

פרשת נח

התיבה התרוממה ד' אמות מפני הקליפות שבארץ

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו
המים ויכוסו ההרים. נריך
 להצין למה היו המים מכסה על ההרים
 מלמעלה חמש עשרה אמה. ונראה, כי י"א
 אמות היתה התיבה נריכה לשקוע במים, כמו
 שפירש רש"י ז"ל (פסוק יז) התיבה משוקעת
 היתה במים י"א אמות, כספינה טעונה
 המשוקעת מקצתה במים, וארבע אמות
 כהיהיא דאמרינן (מגילה ג.) האי מאן דמיבעית
 וכו' אי קאי במקום הטנופת לנשוף מדוכתיה
 ארבע גרמדי. ומצואר צוהר הקדוש (מ"א
 סא.) דצמצול היה שם מלא קליפות, לכן
 התיבה שהיה שם נח עם בניו, היתה נריכה
 להיות רחוק מן הארץ ארבע אמות:

קודם המבול היו העננים זכים בלא קשת

והיה בענני ענן ונראתה הקשת בענן
וגו'. בספר כחם פז (מ"א עא:) מדבר
 צענין קושיית היונים אודות הקשת, שמלהט
 השמש צאיר הלח יהיה הקשת בתולדתו. עד
 כאן דבריו. ולפלא שלא הביא מה להשיב על

זה למינים שמקשים איך הקשת הוא אות,
 הלא היא צטבע. והנה תהלה לה' יתברך
 שהאיר עיני ומנאחי תשובה נכונה, כי ראיתי
 בספר יערות דבש (מ"א דרוש א) כתב, שקודם
 המבול היה האדמה מזוקק וזך כספיר ואבן
 גדולה. ומנאח ממילא שהעננים העולים מאד
 האדמה היו זכים והיו מלוטשים, והיה להט
 השמש עובר מעבר אל עבר, ולא נעשה שום
 גוון. ואחר המבול שעשה הצורא יתברך אות
 בקשת צממים, נשתלשל הדבר עד למטה
 בעולם הזה שנעשה על פי הטבע. ודי למצין
 (עד כאן נמלא בכ"ק על גליון ספר כחם פז):

עכירות העננים היא 'בענני ענן'

ואמר עוד, שהוא הפירוש והיה **צענני ענן,**
 היינו כפירוש רש"י כשתעלה
 צמחשבה לפני להציא חושך ואצדון לעולם,
 היינו שעתה הענן מסיבת גשם הארץ אינו
 מזוקק, ואם יבא עת שיהיה נריך אצדון, אז
 ונראתה הקשת שהוא אות הצרית שלא יבא
 מצול לעולם, על דרך שאמרו ז"ל (מגילה יג.)
 קודשא בריך הוא מקדים רפואה למכה:

פרשת לך לך

הדקדוקים בדברי הכתוב

ויתן לו מעשר מבצ'. יש לדקדק ממה
 נתן לו אברהם מעשר, הלא לא לקח

כלום ממלך קדום, כדכתיב אחר זה 'ויאמר
 אברהם אל מלך קדום הרימותי ידי וגו' אם
 מחוט ועד שרוך נעל ואם לקח מכל אשר

והנה בן ביתי יורש אותי, והנה דבר ה' אלי יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך. פירש רש"י ז"ל, דמשק, בגמרא שלנו (יומא כח:) דרשו נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. ולפירוש זה צריך להצין התנלות אצרהם לפני הקדוש צרוך הוא, דכתיב אחר זה 'ויאמר אצרהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אותי' שהציא ראייה לסתור את עצמו, דאדרבה מעליותא הוא, שתלמידו שחשוב כבנו כאמרם ז"ל (סנהדרין יט:) כל המלמד לבן חצירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, שהוא יירש אותו. וגם מה שכתוב 'והנה דבר ה' אלי כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך', לכאורה הוה ליה למימר 'זרעך הוא יירשך'.

אליעזר אינו תלמידו אלא רק מעתיק דרכיו

יירש לפרש, על פי דמקובל צדינו דהעושה תנועות והתנהגות שראה מרבו בשעת עשיית מצוה או דבר קדושה, והוא עושה בלא שכל ובלא כוונה, הרי זה דבר פחיתות וגרוע מאד. והוה שכתוב ויאמר אצרהם וגו' מה תמן לי ואנכי הולך עירי בלא זרע, וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, רצה לומר יש לי תלמיד כזה שאין מוסיף והולך להצין בדעתו לחדש מעצמו לעשות בכוונה עבודת ה', רק עושה תנועות והתנהגות שראה ממני, אף על פי שאינו במדריגה הזאת. וזה כוונת רש"י 'דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים' רצה לומר כמו שראה מרבו עושה, כן יעשה בלא דעת וכוונה, וכן מלמדה לאחרים לעשות כן. ויאמר אצרהם, התנול את עצמו בכפליים, חדא הן לי לא נתת זרע, ועוד והנה בן ביתי יורש אותי, שאינו נקרא תלמיד שלי יורש אותי, רק בן ביתי יורש אותי.

לך וגו'. וכן יש לדקדק, דכאן כתיב ויתן לו מעשר מכל, משמע דנתן רק מעשר, ובפרשת ויצא גבי יעקב כתיב (להלן כח כג) 'כל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך', ודרשו חז"ל (כמוצות ג.) שנתן חומש שהוא שני פעמים מעשר.

אברהם שילם מכיסו מעשר לעניים

וייש לומר הענין כך הוא, דהנה כאשר אמר לו מלך סדום תן לי הנפש והרכוש קח לך לא רצה אצרהם ליקח ממנו כלום, משום דאצרהם היה שונה מתנות. וטען מלך סדום ואמר לאצרהם, הלא אתה הצלת זאת מוטו של ים והרי הוא שלך, וכבר זכו העניים במעות המעשר, ונהי דאתה יכול למחול חלק שלך אבל אין אתה יכול למחול חלק העניים, וקח לך ממני על כל פנים המעשר שיהיה לך ליתן להעניים. השיב לו אצרהם כי לא יקח ממנו אפילו כדי שיעור מעות מעשר, כי כתיב 'עשר תעשר', ואמרו חז"ל (מעניית ט.) עשר בשביל שתתעשר, נמלא דהמעשר גורם להתעשר, ולא תאמר אני העשרתי את אצרהם. ושאל אותו מלך סדום מה תעשה בממון עניים, והשיב לו שיתן להם המעשר מכיסו, נמלא בלא עשה אצרהם עסק טוב עם מלך סדום, לכן נתן רק פעם אחת מעשר.

מרווח שבא בקלות יפריש חומש

אבל יעקב היה יסן על מטתו והמלאכים לקחו הכצפים מעדר לבן לעדרו, וצא לו הריוח בנקל, לכן נתן שני פעמים מעשר. היוצא לנו מזה דאם צא לאדם ריוח בנקל, אפשר דצריך ליתן שני פעמים מעשר דהוא חומש:

הדקדוקים בדברי הכתוב

ויאמר אברהם וגו' מזה תתן לי וגו' ובן משק ביתי הוא דמושק אליעזר, ויאמר הן לי לא נתתה זרע

יצחק יעבוד בבחינה חדשה

והנה דבר ה' אלי לא יירשך זה, הצטיח לו שני הצטחות, אחת שיהיה לך זרע, ועוד אשר ילא ממעיק, רצה לומר שילא לנגד צחינתך, שיהיה צחינה חדשה, כידוע ששורש נשמתו של אברהם הוא צחינת חסד, ושורש נשמתו של יצחק הוא צחינת גבורה, ועבודתו תהיה צחינה חדשה כמו שורש נשמתו, והוא יירשך:

הגר השיבה שהליכתה כדרך הבורח

וימצאה מלאך ה' וגו', ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרי גבירתי אנכי בורחת. שמעתי ממורי חמי הגאון הקדוש אריה דבי עילאי זלה"ה, דלכאורה קשה שהמלאך שאל אותה שני דברים, אי מזה באת, ואנה תלכי, והיא השיבה רק על אחת, מפני שרה גבירתי אנכי בורחת. ויש לומר, דבמה שאמרה מפני שרה גבירתי אנכי בורחת יש צוה תשובה גם על אנה תלכי, דדרך הבורח מחמת שהוכרח לברוח לא ידע לאיזה מקום ילך, רק שמוכרח לברוח:

ישמעאל לא מחה בכח אברהם

ואברהם בן שמונים שנה ויש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברהם. פירש רש"י לשצחו של ישמעאל נכתב, להודיע שהיה בן י"ג שנה כשנימול ולא עיכב. כתב המגיה וזה לשונו, ואף על גב דצהדיא כתיב (להלן י' כה) 'וישמעאל בן שלש עשרה שנה צהמולו', דיש לומר דאציו הכריחו לזה, לכך הכפיל הקרא להודיע שצחו. עד כאן דבריו. ולי נראה דאדרבא, הכתוב מרמז דמה שנימול ישמעאל בן שלש עשרה היה צכח אציו. ויש לומר דכן כוונת רש"י, דעל כן נרמז שנת ישמעאל צהמולו על ידי שנת אברהם, לרמז שמה שלא עיכב היה צכח אברהם (מכ"ק):

מפני מה נכתבה הנו"ן

ונמלתם את בשר ערלתכם וגו'. פירש רש"י ז"ל ונמלתם כמו 'ומלתם', והנו"ן צו יתירה ליקוד הנופל צו לפרקים. וקשה, כיון דהנו"ן הוא יקוד הנופל לפרקים למה ליה למיכתב 'ונמלתם', הוה ליה למימר 'ומלתם'.

שכר המילה על תיקון הברית

ויש לומר, דרש"י ז"ל מרמז דצבריו הקדושים תירוץ על קושיית האפיקורסים, ששאלו על אמרם ז"ל (גיטין נו:): על פסוק 'כי עליך הורגנו כל היום' (תהלים מד כג) זו מילה שניתנה צשמיני, והקשו דהא אין ליתן שכר צעד מצות מילה, מחמת שאז צקטנותו אין צשכלו למחות אם אין רצונו צוה שימולו אותו, דצשלמא המל את עצמו בגלותו מרצונו הטוב כמו אברהם אצינו עליו השלום שייך שכר על זה. אצל נמצא צספריס הקדושים תירוץ על זה, דכשאדם נוטר הצרית בגלותו, ואם פגס חס ושלום הוא עושה תשובה ומתקן תיקון הצרית המצואר שם, צוה מקיים האדם מצות מילה צעצמו מרצונו הטוב. ומצואר דאחד מתיקוני תשובה הוא להדר להיות מוהל שימול את אחרים, דצוה גם כן הוי כאילו קיים מצות מילה צעצמו ורצונו הטוב.

הרמז בדברי רש"י

ויש לרמז זאת דצברי רש"י ז"ל הנ"ל, 'ונמלתם' שהוא משמע ונמלתם על ידי אחרים, היינו שזאת שהוא מקיים מצות מילה צקטנותו שנימול על ידי אחרים, 'כמו ומלתם', היינו אם יהיה שומר הצרית או אם חס ושלום פגס צצרית עושה תשובה ומתקן תיקון הצרית המצואר צספריס, יהיה נחשב 'כמו ומלתם', כאילו קיים מצות מילה מרצונו. 'והנו"ן צו יתירה', היינו מה שכתוב צחורה ונמלתם צנו"ן

יתירה, היא 'ליסוד הנופל בו לפרקים', היינו משום דלאו כל אדם זוכה להיות נוטר הצרית שנקרא 'יסוד', או לעשות תיקון הצרית, ונופל בו לפעמים מדת היסוד, לזה האיש יהיה נחשב כאילו קיים המצוה על ידי אחרים ולא על ידי

עצמו, לכן כתיב ונמלמס. אבל עיקר היא לקיים 'ומלמס', שפירושו שתמולו את עצמכם על ידי נטירת הצרית, וגם על ידי שתמולו את אחרים, היינו שישתדל צתיקוני תשובה ולהדר להיות מוהל למול אחרים:

פרשת וירא

מהו דרך המקראות בכך

ויאמר אדני אם נא וגו'. פירש רש"י לגדול שזהו אמר וכו', דבר אחר קודש הוא, והיה אומר להקדוש צרוך הוא להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים, ואף על פי שכתוב אחר 'וירך לקראתם', האמירה קודם לכן היתה, ודרך המקראות לדבר כן, כמו שפירשתי אלל 'לא ידון רוחי בצדס' (לעיל ו ג) שנכתב אחר 'ויולד נח' (שם ה לז), ואי אפשר לומר כן אלל אם כן קודם גזירת ק"כ שנה, עד כאן לשונו. והנה הגם שאין מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים ו:), מכל מקום טעמא צעי לזה שכתב רש"י 'ודרך המקראות לדבר כן, וכי דרך הוא זאת.

מנין ידע אברהם להקדים המלאכים

ויש לומר כן, דהנה בלא זה קשה, מאין ידע אברהם, שיאמר להקדוש צרוך הוא שימתין עד שיכניס את האורחים. אף על פי דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קכו:). 'וירא וירך לקראתם' מכאן דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, אבל אברהם מנין היה ידע זאת.

אברהם ידע המצוות מאבריו

ויש לומר על פי מה שפירש המדרש רבה (מח ט), 'וירא' 'וירא' שני פעמים, ראה

בשכינה ראה צמלאכים, מיד 'וירך לקראתם'. היינו שהאצרים של אברהם אצינו עליו השלום היו קדושים, והיו נמשכים מאליהם אל המצוה, מזה ידע מה שהוא מצוה. וכיון שראה אברהם אצינו עליו השלום כי אף על פי שהשכינה אללו מכל מקום אצים הרגלים לרוך לקראת האורחים, ידע מזה שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה. וזהו 'מיד וירך לקראתם', כיון שראה שרגליו רצים לקראת האורחים הבין מעצמו כי הכנסת אורחים גדולה, לכן אמר להקדוש צרוך הוא שימתין עד שיכניס האורחים.

כשהרגיש הריצה ידע להקדימם

ולפי זה אתי שפיר גם כן מה שכתוב האמירה אחר 'וירך לקראתם', שהקדים את המאוחר צכוונה, כדי להודיע שמוה ידע אברהם שגדולה הכנסת אורחים וכו', כיון שראה שרגליו אצים לרוך לקראתם. לכן 'ויאמר אדני וגו' אל נא תעבור מעל עבדך, יוקח נא מעט מים' וגו'.

הכנסתם תלויה בריצה כמו המבול שתלוי בתולדות נח

וזדוהו שכתב רש"י 'ודרך המקראות לדבר כן כמו שפירשתי אלל לא ידון רוחי בצדס שנכתב אחר ויולד נח'. ראה לומר מחמת